

TURINYS

Prologas / 9

VIENAS

„Turėjau išmokti įsitvirtinti“

Vaikystė ir jaunystė Berlyne / 15

DU

„Vienai viena tarp ledynų“

Priverstinis darbas „Siemenso“ gamykloje / 29

TRYS

„Neįsivaizduojamai graži vaivorykštė“

Bandymai pabėgti ir pasislėpimas / 73

KETURI

„Dėl visko kaltas priešas“

Pirmoji žiema pogrindyje / 115

PENKI

„Buvau panelė be pavardės“

Beveik normalus gyvenimas nuo 1943-ųjų / 185

ŠEŠI

„Neturėjau pasiduoti“

Karas baigėsi / 245

Pabaigos žodis / 278

Asmenų registras / 293

Padėka / 297

1

Vos man įsikrausčius į Schmido gatvę, netikėtai apsilankė Ernstas Wolffas. Tas labai gerbiamos Berlyno žydų šeimos sūnus buvo nevedęs, prie penkiasdešimties artėjantis vyriškis. Jo tėvas ilgus metus vadovavo Senajai sinagogai Heidereuterio skersgatvyje.

Prieš priverstinai įdarbinama „Siemense“, kurį laiką neatlygintinai dirbau Ernsto Wolffo Šeimos tyrimų archyve. Tada jį įsimylėjau. Mano jausmai buvo audringi, bet nelabai pamatuoti. Veltui laukiau iš jo ženkle. Mat merginai nė už ką nederėjo imtis iniciatyvos.

Tad jo apsilankymas mane nustebino.

– Ponas tėvelis tikriausiai būtų nusukęs man galvą, jei būčiau ėmęs rėžti sparną apie jaunąją panelę, – pareiškė jis. – Bet dabar niekas jūsų nebesaugo nuo vyrų dėmesio.

Toks netaktas mane sukrėtė. Tėvas buvo miręs vos prieš kelias savaites. Bet vis dar buvau įsimylėjusi, ir netrukus užmezgėme romaną. Man tai buvo pirma tikra meilė.

Ernstas Wolffas įsikibęs laikėsi tradicijų; tėvų namai suformavo jam tokias pažiūras, kad žydiškiau nė būti negali. Todėl jis labai stipriai ir reikšmingai paveikė mano asmenybės raidą.

Tačiau intymūs santykiai su juo nesuteikė lauktos pilnatvės. Fizinis artumas nuvylė, bet nesupratau kodėl. Patirties šioje srityje turėjau mažai, ir dabar man trūko protingo, suaugusio pašnekovo, kuriam galėčiau išlieti širdį. Tik gerokai vėliau man buvo lemta sužinoti, kas iš tiesų buvo negerai su Ernstu Wolffu.

Dabar, kai ponias Jacobsohn virdavo arba skalbdavo, dažnai stovėdavau virtuvėje. Mudvi susidraugavome ir valandų valandas plepėdavome.

Kartą jai pasipasakojau girdėjusi, kad ištekėjusi už kino žydė gali gauti Kinijos pasą. Tai apsaugo nuo persekiojimų ir galbūt net suteikia galimybę išvykti iš šalies.

– Pamėginkite, – pasiūlė šeiminkė, – juk jūsų niekas nesaisto. Čia, iškart už pylimo Naujojoje Jakobo gatvėje, yra namas, kuriame gyvena aibė kinų. Manding, gana aukštai, trečiame ar ketvirtame aukšte.

Nedelsdama ten nuėjau. Prie daugumos durų kabėjo lentelės su tokio- mis pavardėmis kaip Mülleris arba Schulzė, bet radau vieną su pavardėmis Ping Pang, Ding Dang, Jang Jau ir panašiai. Paskambinau. Durims atsivėrus prieškambarėje stovėjo būrys kinų. Didžiausias ir stotingiausias turbūt kalbėjo visos grupės vardu. Kreipiausi į jį.

– Atsiprašau, ieškau žmogaus, galinčio mokyti jūsų kalbos. Kinų kalba tokia nuostabi ir susijusi su tokia aukšta kultūra, norėčiau jos išmokti.

– Tu ne ieškoti mokytis kinų, – atsakė jis. – Tu ieškoti padaryti fiktyvi vestuvė. – Kalbėjo daryta vokiečių kalba su ryškiu kinišku akcentu.

– Teisybė, – prisipažinau, – esu žydė ir noriu išvykti iš šios šalies. Tačiau nenorėjau pulti pas jus stačia galva.

– Fiktyvi santuoka kainuoja keturis tūkstančius markių, – pareiškė jis.

Dabar tos sumos jau tiksliai neatsimenu, tačiau ji buvo beprotiškai didelė ir man nieku gyvu neįkandama.

– Tada atleiskite už sutrukdyimą. Viso gero, pinigų aš neturiu. – Pasisukau eiti.

Ir staiga...

– Palaukit, palaukit! – tarė jis. – Yra ir kita galimybė. Tikra santuoka. Tai nieko nekainuoja. Šįvakar užėisiu ir atšvėsimė sužadėtuves.

Jis paklausė adreso, ir aš mielai daviau. Ir tikrai – po poros valandų jis pasirodė Schmido gatvėje su kalnu maisto produktų ir buteliu vyno. Kokia šventė! Aišku, pasidalinau su Jacobsohnais, tad vaikai – retas atvejis – žmoniškai pavakarieniavo.

Dabar buvau susižadėjusi su Schu Ka Ling – arba su Ling Šu Ka, kaip jį vadino kinai. Bet susituokti galėjome tik gavę burmistro leidimą. Turėjau pateikti oficialų prašymą valdžiai, bet nežinojau, ko reikia. Mano globėjas Moritzas Jacoby nusiuntė mane pas advokatą Lignitzą – nežydą užsienio teisės specialistą. Šiam pagyvenusiam ponui prisistačiau kaip mirusio kolegos duktė ir pirmiausia pasiteiravau, kiek kainuos konsultacija. Jis raminau uždėjo ranką ant manosios ir tarė:

– Niekas nekainuos, kas nutiko?

Papasakojau savo istoriją, o jis paaiškino, kaip ir kam pateikti prašymą. Iš karto padiktavo mašininkei pavyzdinio laiško tekstą ir atidavė man.

Mano kinas buvo mielas ir dosnus. Kelis kartus atnešė dovanų. Bet artimiau mudu taip ir nesusipažinome, juk beveik nesusišnekėjome. Tyliai sau galvojau: „Jei per jį gausiu Kinijos pasą, bus puiku. Bet šitie santykiai niekur neveda.“ Turbūt jis nutuokė, kad jam didelės simpatijos nejaučiu ir tuo pat metu palaikau man daug reiškiančius santykius su kitu vyriškiu.

Kartą jis užsuko penktadienį vakare, man ruošiantis į sinagogą Heideruterio skersgatvyje. Paprasčiausiai nusivedžiau jį drauge. Man buvo smagu su juo už parankės pasirodyti prieš kitas žydes merginas. Kad ir kokie sunkūs buvo laikai, tokie dalykai suteikdavo peno apkalboms. Juk daugelis žinojo, kad draugauju su Ernstu Wolffu, rinktinės konservatyvių žydų buržuazijos atstovu.

Praėjus kelioms dienoms po šio pasirodymo sulaukiau netikėto vizito. Už durų stovėjo kantorius Hechtas, jis norėjo su manimi pasikalbėti. Aš atėjusi į sinagogą su kinu, prikišo jis. Bendruomenės valdybos vardu ketino kreiptis į apgailėtinos našlaitės sąžinę: taip elgtis nedera. Leidomės į ilgą diskusiją, citavau Bibliją ir minėjau Saulių. Galiausiai atsisveikindamas kantorius tarė:

– Beje, jūs teisi. Aš turiu tris dukteris, kurioms laikas tekėti. Gal ir joms rastumėte po kiną?

Leidimo tuoktis negavome labai ilgai. Bandydami paspartinti procesą drauge nuėjome į atitinkamą tarnybą.

– Nuo savo sužadėtinio laukiuosi kūdikio, – pareiškiau, – mes nebegalime gaisi.

– Atneškite pažymą, – atsakė man. – Kiek laiko jūs nėsčia?

Čia įsiterpė mano sužadėtinis kinas.

– Nuo praėjusios nakties. Mano nuotaka nori rūgščių agurkų, – išdžiū paskelbė jis.

Visa kontora pratrūko kvatoti. Iš gėdos norėjau prasmegti skradžiai. O Schu Ka Ling parodė nacių sveikinimosi gestą ir paprasčiausiai išdrožė iš kontoros.

Toliau man padėjo Ernstas Wolffas, žinantis mano planą. Nuėjo su manimi pas savo pusbrolių, žydą ginekologą iš Vilmersdorfo, žinoma, dabar galintį vadintis tik žydų sanuotoju. Mane įspėjo: tas pusbrolis nesimpatiškas, skystablauzdis, norintis visiems įtikti. Aš turėsimi nesikišti į pokalbį.

– Padaryk man paslaugą, – pusbrolio paprašė Ernstas Wolffas. – Dabar, šiais baisiais laikais, mums kai kas nutiko. Mano draugė pastojė. Ją išgelbės tik abortas.

– Taigi, pasitarnausiu tau kuo galėdamas, bet aborto nedarysiu! – nesutiko pusbrolis. – Neri man ant kaklo kilpą!

Taip jie valandėlę ginčijosi. Galiausiai Ernstas Wolffas neva nusileido. Jis supranta, kad reikalaujamas per daug.

– Tai bent išduok pažymą, kad tėvai pritartų mudviejų santykiams ir galėtume susituokti!

Šitaip tasai ginekologas išdavė man pažymą, pagal kurią aš buvau trečią mėnesį nėsčia. Tačiau niekas nepadėjo. Valdžia man vis tiek nedavė leidimo tekėti.

Mano santykiai su Schu Ka Ling pamažu užgeso. Iširus jo gyvenamajai bendrijai, padėjau jam gauti kambarį Gėlių gatvėje (*Blumenstraße*) pas poniją Ury, kuri gyveno su mano tėvo pusbroliu. Po kelių mėnesių išgirdau, kad mano sužadėtinis kinas užmezgė romaną su tų namų durininko dukterimi.

Tais laikais pilnamečiu tapdavai tik sulaukęs dvidešimt vienerių. Bet nenorėjau delsti iki 1943 metų balandžio 4-osios. Siekiau, kad pilnamete mane pripažintų anksčiau laiko. Mano globėjas Moritzas Jacoby su tuo sutiko ir parašė už mane prašymą. Per teismą dėl globos teisių ištaisiau cirką.

– Noriu būti pilnametė, nes kitaip neabejotinai kils sunkumų, kai patekę į skirtingas koncentracijos stovyklas susirašinėsime su globėju.

Teisėjui buvo baisiai nemalonu. Jis išraudo kaip burokas ir pasistengė kuo greičiau baigti šią sceną.

– Iš karto pritarta! – atžariai paskelbė.

Taip manęs atsikratė.

2

1942 metų birželio pradžioje gatvėje sutikau Wally Nossek. Šią paprastą namų darbininkę, pakaitomis tarnavusią tai pas mus, tai pas Gretę, anksčiau per visus šventadienius sutikdavome Senojoje sinagogoje. Ji visada sėdėdavo ant pigiausių kėdžių antrojoje moterų galerijoje. Po pamaldų kieme prieidavo prie mūsų, kiekvienam paspausdavo ranką ir pasakydavo:

– Tegu ponai išmeld visų gerybių!

Nossek man papasakojo jau gavusi įsakymą dėl deportacijos; kaip ir planuota, ją paėmė su kuprine ir antklodžių ryšuliu. Tačiau stotyje ją taip paleidę vidurius – tą išklojo nemaloniai tiksliai su visomis smulkmenomis, – kad tekę bėgti į tualetą. Kai iš ten išėjusi, „baisi bieda“, traukinys jau buvo „nuvažiavęs“.

Tada ji susiradusi stoties pareigūną ir išdėsčiusi savo padėtį. Šis pasivijęs abu gestapininkus, jau bepaliekančius peroną, ir sugrąžinęs juos atgal.

– No, abudu ponai iš gestapo buva laba malonūs, – pasakojo ji.

Ponai buvę tokie malonūs, kad palydėję ją namo ir atplombavę butą. Dabar ji laukianti, kad po savaitės ją deportuotų, kaip numatyta.

Kaip tikėjau pas savo draugę Irenę Scherhey ir jos motiną ir nuėjusi papasakojau jiedviem šią mane labai sudominusią istoriją.

– Girti, maži vaikai ir silpnapročiai turi angelą sargą, – įvertino Selma Scherhey.

Šis komentaras pakišo man keistą mintį, kuri gal kada nors man padės: reikia apsimesti silpnaprote, tada į pagalbą ateis angelas sargas.

Tomis dienomis mane paveikė ir kitas nutikimas. Viena ponios Koch skalbyklos klientė pažinojo būrėją. Šioji kartą per savaitę burdavo

Griunau (*Grünau*), nors tai buvo griežtai draudžiama. Hanutę Koch labai traukė visokia mistika ir magija, tad ji užsigeidė su manimi nueiti pas tą pranašautoją.

Spėju, toji ponia Klemmstein, neva ničnieko apie mane nežinanti, jau kažką nutuokė apie man iškilusią ypatingą grėsmę. Šiaip ar taip, man pasakė:

– Jūs – asmenybė, kuriai miglų nepripūsi. Man nereikia nei kortų, nei stiklinio rutulio. Dabar užsimerkusios ramiai pasėdėsime greta. Arba užmegsiu su jumis ryšį ir išvysiu viziją, arba ne. Jei ne, atvirai prisipažinsiu ir gražinsiu poniai Koch pinigų. O jei išvysiu, tai papasakosiu jums, ką regėjau.

Mums valandėlę tyliai pasėdėjus ji tarė:

– Regiu. Regiu du žmones su popieriumi.

Pamaniau, kad ji kvaištelėjusi. Bet ji kalbėjo apie dokumentą, įsakymą suimti.

– Tie vyrai, gal vienas iš tų vyrų, reikalaus eiti su jais. Galiu pasakyti: jei eisite, mirtis garantuota. Jeigu neisite – net jei tektų šokti nuo bažnyčios bokšto, – nušoksime sveika ir liksite gyva. Kai tai nutiks, išgirsime mano balsą.

Netrukus tikrai atėjo vyras su įsakymu suimti. Tik aš tuomet buvau ne ant bažnyčios bokšto, o savo kambaryje. 1942 metų birželio 22 dieną, šeštą valandą ryto, į duris paskambino. Tuometinėje Vokietijoje pienininkas tokiu metu nevaikščiojo. Nebuvo žmogaus, kurio nebaugintų skambutis į duris šeštą valandą ryto.

Vyras vilkėjo civiliškai. Ponia Jacobsohn jį įleido. Jis pareikalavo pasikalbėti su manimi. Dar miegojau, bet, jam išdygus prie mano lovos, siaubingai išsigandusi nubudau. Jis ramiai ir maloniai prabilo:

– Apsirenkite ir susiruoškite. Jus apklausime. Ilgai netruks. Po poros valandų vėl būsite namie.

Tai buvo įprastinės frazės, sakomos, kad suimamieji neimtum nevaldomai klykti, neprarytum nuodų kapsulės ar nepadarytum dar ko nors, kas gestapui sukeltų nepatogumų.

Tą akimirką kambaryje iš tiesų garsiai ir aiškiai išgirdau būrėjos balsą. Ir tą pačią akimirką savime susiformavo nuostata: „Neisiu su jais, aš – silpnaprote!“

Apsimečiau juo tikinti, paikai išsiviečiau ir paklausiau:

– Ale tuoki apklausa gal trukt visą valandą, a ne?
 – Taip, – atsakė vyras, – valandėlę tikriausiai užtruks.
 – Čia nebturiu nieko valgomos. Mano kaimynė iš apačios, pusrūšio, visad ant krosnies tur surogatinės arba tikros kavos. Da pasiskolinčiau riekikę duonos. A galiu viskan pasiimt? Jė, su apatiniu sijonu... No, juk šeštą ryto manęs nieks nepamatys... šitip nuo jūsų tropniai nepabėgsiu.
 Taip ištrūkau. Nepastebimai pasičiupau tik rankinę su pinigine ir tuščią butelį. Žinojau: suimti jie visada ateina dviese. Ir jei antrasis vyras laukia apačioje, suduš arba butelis, arba jo kiaušas. Neisiu su jais, priešinsiuosi.
 Išleidama iš buto dar pamačiau, kaip mirtinai išblyškusi ponina Jacobsohn maloniai kviečia vyrą į virtuvę, sakydama:
 – Ak, užeikite, prisėskite, juk užtruks, kol ji apačioje susiteps sumuštinį.
 Ji pasodino vyrą ant kėdės ir pristūmė virtuvės stalą, jį kone įkalindama.
 Apačioje, priebutyje, stovėjo antrasis vyras. Spontaniškai griebiausi kito vaidmens.
 – Kap tep galima! – Apsimečiau jauna prasčioke. – Susitaisiau nušveist rankeną ryto metą, prieš eidama į darbą, o mano mažius, tas varlius tik pustrečių metų, duris užtrenkė. Daba su vienu apatiniu turiu eit pas uošvienę pasiskolint antro rakto, vo čia priebuty jau stypso vaikas i tujau jims kabinėtis! Kap tep galima! Vyrais nevalnu pasitikėt! – tarškėjau.
 Vyras leipdamas iš juoko pliaukštelėjo man per užpakalį – jam tai pasirodė smagu.
 – No, – tariau, – daba manis nieks nemata. Grįšiu po penkių minučių.
 Turėjau iš paskutiniųjų tvardyti, kad ramiai nueičiau iki artimiausio gatvės kampo. Tada pasipusčiau padus. Užkalbinusi pirmą sutiktąjį, pagyvenusį darbininką, trumpai nusakiau, kas įvyko.
 – Eikš į priebutį! – tarė jis. – Paskolinsiu striukę. Tu maža, aš didelis. Ji sieks tau kone iki kelių. Tada abu nueisime pas kokius nors tavo pažįstamus, kad duotų drabužių. – Regis, jis tikrai džiaugėsi tokia proga. – Net jei pavėluosiu į darbą, – pareiškė, – verta! Pagaliau ką nors padarysiu prieš tuos pašlemėkus.
 Virvagaliu surišo mano palaidus plaukus ir palydėjo iki Wolffų šeimos buto. Ernstas su tėvais, teta ir jaunesne seserimi meno istorike Thea Wolff tuomet gyveno Naujojoje Karaliaus gatvėje (*Neue Königstraße*). Jo

tėvui jau buvo virš aštuoniasdešimties, tad Ernstas buvo tikroji šeimos galva. Jo šeimos ponios labai piktinosi, kad tokiais laikais jis užmezgė santykius su daug jaunesne mergina – jis, kuris viskuo rūpinosi ir viską sprendė. Jos negalėjo manęs pakęsti.
 Tačiau dabar iš karto puolė man padėti. Thea Wolff padovanojo vasarinę suknelę – su ja vėl galėjau rodytis gatvėje. Šiaip daugiau nieko nebeturėjau: piniginėje buvo keli pfenigai ir žydės kortelė. Iš pradžių dar pasilaikiau ir tuščią selterio butelį.
 Vėliau aplinkkeliais susisiekiu su Jacobsohnais ir išgirdau, kad šeimininkė visą valandą šnekino gestapininką, net nepasidrovėjo griebtis kvailiausio dalyko – rodyti jam šeimos nuotraukas. Tikrai lenkiuosi prieš šios kuklios ir paprastos, iš provincijos į Berlyną atsikrausčiusios moters didvyriškumą. Ji žinojo: ji, jos vyras ir vaikai neišsigelbės. Viską pastatė ant kortos ir rizikuodama, kad juos visus nužudys keliais mėnesiais anksčiau, suteikė man galimybę atsiplėšti nuo persekiotojų.
 Progai pasitaikius išsiaiškinau, kuo viskas baigėsi. Prastypsojęs ilgiau nei valandą antrasis gestapininkas užlipo į viršų ir kolegą paklausė:
 – Kada pagaliau baigsite?!
 Suvokę, kas nutiko, abu klaikiai susiriejo. Kaltino vienas kitą, kol ponina Jacobsohn pasiūlė:
 – Mano ponai, aš paliudysiu, kad veltui pralaukėte visą valandą. Mano nuomininkė – nerimta mergina ir naktimis dažnai negrįžta namo. Todėl ir negalėjote įvykdyti užduoties.
 Tačiau juodu taip siaubingai bijojo vienas kito, kad su šia versija nesutiko. Be to, buvo tokie kvaili, kad pasakė tiesą. Ponina Jacobsohn buvo iškviesta į gestapą ir suvesta į akistatą su abiem vyrais, kurių veidai buvo neįtikėtinais sudaužyti.
 – Ar atpažįstate šiuos ponus? – paklausė jos.
 – Jie atrodo labai pasikeitę, – atsakė ji.
 O vienas iš jų dar pareiškė:
 – Jei būtume žinoję, kad tokia jauna mergina bus toks kietas riešutėlis, būtume visą kvartalą apstatę policininkais.
 Po apklausos ponina Jacobsohn netrukdoma grįžo namo. Po kurio laiko, 1943-ųjų kovą, visa jos šeima buvo deportuota ir išžudyta.

3

Dar buvo ankstus rytas, ir aš nežinojau, kur dėtis. Todėl pirmiausia nuskubėjau pas Irenę Scherhey. Ji buvo mano geriausia draugė. Su ja dalinausi mintimis ir jausmais, ketinimais ir nuomonėmis. Irenė buvo vadinamoji pripažintoji žydė (*Geltungsjüdin*) ir su motina Selma gyveno Prenclau alėjoje. Jos žydas tėvas jau buvo miręs. Motina, nežydė, dėl dukters kentė nuolatinę baimę.

Jos priėmė mane labai nuoširdžiai, bet supratau, kad negaliu pasilikti ilgai. Juk manęs tikriausiai ieškos pas draugus. Selma Scherhey įdėjo man į kelionę rankšluostį ir baltinių pamainą, tada visos trys susijaudinusios atsisveikinome:

– Susitiksimė po išvadavimo!

Per tą laiką man toptelėjo, kur gestapas mažiausiai tikėtusi mane rasti – liūto urve. Ieškosiu prieglobsčio policijos kareivinėse, o būtent pas Emilį Kochą. Kaip profesionalus gaisrininkas jis dirbo policijoje. Tarnybos vieta buvo rytiniame Berlyno priemiestyje.

Sėdėdama prie ilgo stalo ir tabaluodama kojomis, kareivinėse praleidau ne vieną valandą. Vis užsukdavo gaisrininkai, kuriems moters apsilankymas šiose patalpose buvo neįprasta ir maloni pramoga. Visi pasakydavo ką nors šmaikštaus, o aš linksmai ir įžūliai atsikirsdavau. Buvau gan gerai nusiteikusi. Pirmas lemtingasis etapas įveiktas, galvojau, čia gestapas manęs neieškos. Man gerokai palengvėjo, palyginti su praėjusiais kankinančiais mėnesiais.

Emiliui kažkaip pavyko duoti žinią Hanutei. Aš turinti vėlai vakare atkakti pas juos į Kaulsdorfą, pakuždėjo jis man.

Žinojau, kad šia pora galiu pasikliauti. Tėvui gyvam esant ponija Koch vis kartojo:

– Šis namelis, kaip ir anksčiau, priklauso jums. Mūsų namai yra ir jūsų namai.

Vis dėlto suvokiau, kad Kaulsdorfe užsibūti negalėsiu. Dėl kaimynų – fanatiškų nacių ir tokių niekšų, kad prieš juos drebėjo visa apylinkė. Tie žmonės nieku gyvu neturėjo suuosti, kad čia prisiglaudžiau. Todėl prieš atkakdama turėjau sulaukti tamsos, o beveik ilgiausiomis metų dienomis tai trunka gana ilgai.

Vėlai vakare pagaliau susiruošusi gulti Hanutės Koch paprašiau:

– Būk gera, paskolink naktinukus.

– Ak, maloningajai panelei prireikė naktinių marškinių? – dygiai paklausė ji.

Supratau padariusi klaidą.

Galiausiai ponija Koch ištraukė puošniai siuvinėtus ir palei iškirptę peltakiuotus naktinius. Gavo juos dovanų konfirmacijos proga ir dar niekada nevilkéjo.

– Prašmatnus daiktas! – pabrėžė ji.

Pati visada miegodavo su apatiniais.

O aš išmokau pamoką. Privalau būti atsargi ir akimirksniu prisitaikyti prie mane priimančių žmonių įpročių. Man žūtbut reikalinga pagalba, nevalia nieko supykdyti.

Jau kitą dieną vėl išėjau į miestą. Iš pradžių patraukiau į Rozentalio gatvę. Labai bijojau vėl užėiti į 44-ą namą, gerai pažįstamą nuo vaikystės. Gal tai buvo kiek infantilu, bet baiminausi, kad namas mane atpažins ir įstums į pavojų.

Ėjau pas Hildę Hauschild, ilgametę dėdės Arthuro draugę. Dėdė jos nevedė, nes buvo nežydė ir, tuometiniu požiūriu, socialiai nepriimtina. Bet padėjo jai iš kiemo pusės pristatyti mansardą. Dažnai svečiuodavausi šiame stebėtinai gražiame, skoningai įrengtame bute.

Su Hilde Arthuras susipažino turguje, kur turėjo pokštų kioską. Pavyzdžiui, iš jo galėjai nusipirkti metalinę didžiulės rašalo dėmės imitaciją, o paskui padėjęs ją ant dokumento ką nors išgąsdinti. Arba degtukų dėžučių, kurios paliestos imdavo burgzti ir šokinėti.

Su turgaus prižiūrėtojo padėjėja Hilde Hauschild Arthuras pradėjo flirtuoti, užkalbindamas apie jos neįtikėtinai vešlius plaukus. Jos raudona veido oda buvo gana bjauri, nosis netaisyklinga, dantys netikę. Tačiau